

İki Almanya'nın Birleşmesi ve Maastricht Antlaşması

- 1985 Mart ayında Sovyetler Birliği Komünist Genel Sekreterliđi'ne Gorbaçov'un gelişiyle başlayan gelişmeler, Şubat 1991'de Sođuk Savaş'ın en önemli askeri ittifaklarından Varşova Paktı'nın sona ermesi, 19 Ađustos 1991'de de başarısız bir darbe girişimi sonrasında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla sonuçlanmıştır. Öte yandan Sođuk Savaş boyunca Sovyet hegemonyası altında kalan Dođu Avrupa'nın bu gelişmeler sonrasında serbest kalması, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri düşman cephelerde yer alan iki Almanya'nın 1990 yılı sonlarında birleşmesine ve tüm Orta ve Dođu Avrupa devletlerinin Avrupa bütünleşmesi içinde kendilerine bir yer aramaya başlamasına neden olmuştur.

- 19 Nisan 1990'da Fransa Devlet Başkanı François Mitterand ve Almanya Őansölyesi Helmut Kohl, yukarıda değinilen ihtiyacı göz önünde bulundurarak üye devletleri, yolladıkları bir mektupla Avrupa bütünleşmesinin siyasi yapısını güçlendirme yönünde faaliyetlerini hızlandırmaya davet etmişlerdir.

- Dört hedef belirlemişler ve bu yönde görüşmeler yapılmasını da önermişlerdir. Bu hedefler;
- 1)Birliğin demokratik meşruiyetini güçlendirmek,
- 2)Organların daha etkin çalışmasını sağlamak,
- 3)Birliğin ekonomik, parasal ve siyasi alanlarda birliğini ve ortak hareket kabiliyetini artırmak,
- 4)“Ortak dış politika ve güvenlik politikası” tanımını yapmak ve bunu hayata geçirmek

- Nisan 1990 tarihli Fransız - Alman ortak girişimi, 1990 yılı boyunca bir dizi Avrupa Konseyi toplantısı yapılmasına neden olmuş ve bunların sonucunda, bir hükümetlerarası konferans toplanmasına karar verilmiştir. Söz konusu konferans 15 Aralık 1990'da Roma'da iki farklı toplantı halinde başlamıştır.

- Toplantılardan ilki, siyasi birlik yönünde bir antlaşma hazırlama amacını taşıırken, diğeri ekonomik ve parasal birlik antlaşma taslağını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Roma'da parlamento binası olarak kullanılan Montecitorio Sarayı'nda yürütölen her iki konferans, 9 - 10 Aralık 1991 tarihinde çalışmalarını tamamlamış ve iki antlaşma metni ortaya konmuştur. Söz konusu iki antlaşma birleştirilerek tek bir antlaşma haline dönüştürölmüş ve bu metin, Maastricht'te 7 Şubat 1992'de on iki üye devlet tarafından imzalanmıştır. Üye devletler tarafından imzalanan Maastricht Antlaşması'nı Avrupa Parlamentosu da, 62 'ye karşı 226 oyla kabul etmiş ve antlaşma üye devletlerin onayına sunulmuştur.

- Lüksemburg, Belçika, İspanya, Yunanistan, İtalya, İngiltere, Hollanda, Portekiz, Almanya Antlaşma'yı referanduma sunmaksızın parlamentolarında onaylarken, İrlanda, Fransa ve Danimarka referanduma gitmiştir. İrlanda'da yapılan referandum söz konusu üç referandum içinde en sorunsuzu olmuştur. İrlanda'da referanduma katılan halkın %69,05'i olumlu, %30,95'i olumsuz oy kullanmıştır.

- . Fransa ise Anayasası'ndan kaynaklanan “egemen yetkilerin devri” ile ilgili sorunları, yaptığı anayasa değişikliği ile aştıktan sonra referanduma gitmiş; ancak sonuçlar beklenenin aksine son derece şaşırtıcı olmuştur. Avrupa bütünleşmesinin ilk gününden itibaren, söz konusu sürecin Almanya ile birlikte liderliğini yürüten Fransa'da, oyların sadece %51,05'i Maastricht Antlaşması'nın lehine çıkmıştır. Oylamaya katılan Fransızlar'ın %48,95'i Avrupa'da siyasi bütünleşme yönünde atılan bu adıma karşı çıkmıştır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Günođur, H., Avrupa Topluluđu Hukuku, s.84-86.

- Maastricht Antlaşması'nı parlamentosunda ilk onaylayan Danimarka'nın 2 Haziran 1992'de yaptığı referandum Topluluk içinde büyük sarsıntı yaratmıştır. Danimarka halkı %49,3'e karşı %50'7 ile Antlaşma'yı reddetmiştir.
- Edinburgh Zirvesi'nde, ekonomik ve parasal birlik ile ortak dış politika ve güvenlik politikaları konularında Danimarka'ya ödün verilmiş, ve sonrasında Danimarka'da yapılan ikinci referandum, bu kere %56,8'e karşı %43,2 ile Maastricht Antlaşması'nın onaylanmasıyla sonuçlanmıştır

- Tüm bu gelişmeler sonucunda Maastricht Antlaşması 29 Ekim 1993'te Brüksel'de toplanan Avrupa Konseyi'nin bildirisi ile 1 Kasım 1993 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.
- Maastricht Antlaşması yedi bölümden oluşmuştur. Söz konusu bölümler; “Ortak Hükümler”, “AET’yi Kuran Antlaşma’da Değişiklik Yapan Hükümler”, “AKÇT’yi Kuran Antlaşma’da Değişiklik Yapan Hükümler”, “AAET’yi Kuran Antlaşma’da Değişiklik Yapan Hükümler”, “Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası Konusundaki Hükümler”, “Adalet ve İç İşleri Alanlarında İşbirliğini Öngören Hükümler” ve “Son Hükümler”dir.

- Üye ülkelerin anayasal uygulamalarına göre yasalar, demokratik yöntemlerle seçilmiş parlamentolar tarafından yapılmaktadır. Konsey ise üye devlet bakanlarını bir araya getiren bir organdır. Dolayısıyla Konsey'in Topluluk düzeyinde, kabul ettiği bir hukuki düzenlemenin üye ülkede doğrudan uygulanması, demokratik seçimle oluşmuş parlamentoların yasa yapma ilkesine ters düşmekte ve yürütme organına, demokratik kontrol mekanizmaları dışında yasal düzenleme yapma yetkisi vermektedir. Söz konusu durum Topluluk içinde büyük tartışmalara neden olmuştur

“Demokratik eksiklik” (déficit démocratique) şeklinde adlandırılan söz konusu sorunu aşmanın yolu, 1979 yılından beri doğrudan seçimlerle belirlenen Avrupa Parlamentosu’nun karar alma sürecindeki rolünü artırmakta bulunmuştur. Söz konusu çözüm önerisine göre Avrupa Parlamentosu’nun onayı alınarak hukuki düzenlemeler yapıldığında, demokratik eksiklik sorunu sona erecektir. Ancak Avrupa Parlamentosu’nun karar yetkisinin artırılması, ulusal egemenliği zedeleyeceği ve uluslarüstülüğü hakim kılacağı için, bu yönde çok hızlı bir gelişme yaşanmamıştır.

- Maastricht Antlaşması'nın öngördüğü “ortak karar prosedürü”, Avrupa Parlamentosu'nun mutlak çoğunlukla olumlu görüş vermemesi durumunda Konsey'in karar almasını engelleyen bir süreç öngörmüştür.
- Bu bağlamda Maastricht Antlaşması ortak karar prosedürünün; işçilerin serbest dolaşımı, yerleşme hakkı, diplomaların karşılıklı tanınması, iç pazar uyum düzenlemeleri, iç pazar karşılıklı tanıma düzenlemeleri, tüketicinin korunması, çevre programları, AR-GE programları gibi son derece önemli konularda kullanılmasını hükme bağlamıştır.

- Maastricht Antlaşması, üye devlet vatandaşlıklarından ayrı olarak ve onları ortadan kaldırmadan ek haklar getiren bir “Avrupa Birliği vatandaşlığı” kavramını yaratmıştır.
- Maastricht Antlaşması, diğer Topluluk hukuk metinlerinden farklı olarak, ekonomik ve sosyal alanların dışında, Avrupa Birliği vatandaşlarına seçme seçilme gibi siyasi haklar da tanımıştır

- Tek Avrupa Senedi ile düzenlenen “Avrupa siyasi işbirliği”, Maastricht Antlaşması’nda “ortak dış politika ve güvenlik politikası”na dönüşmüştür.
- J4/1 maddesi tüm güvenlik konularıyla, zaman içinde ortak savunmaya kadar gidecek ortak savunma politikasının, ortak dış politika ve güvenlik politikasının kapsamında bulunduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla, güvenlik, savunma politikası ve ortak savunma olmak üzere üç yönlü bir güvenlik boyutu, antlaşma kapsamına alınmıştır.

- Antlaşma, savunma ile ilgili konularda bir başka uluslararası örgüt olan Batı Avrupa Birliği'ne (BAB) gönderme yapmıştır. Antlaşma'nın J4/2 maddesinde, “savunma alanını da ilgilendirecek konular üzerinde karar almak ve uygulamak için Avrupa Birliği, Birliğin gelişiminin ayrılmaz bir parçası olan BAB'a başvuracak ve Konsey, BAB organlarının onayı ile gerekli pratik düzenlemeleri yapacaktır” denilmektedir.

- Topluluk'ta, bir Ekonomik ve Parasal Birlik (EPB) yolundaki ilk girişim olan Tüneldeki Yılan Düzenlemesinin hedeflerine kıyasla daha mütevazı ve daha esnek nitelikteki mekanizmalarla donatılan APS'nin Maastricht Antlaşması'nın hazırlanması çalışmalarına kadar başarılı sonuçlar vermesi, APS üzerine oturacak bir EPB'yi Topluluk'ta gerçekleştirme hususunda üye ülkeleri özendirici bir faktör olmuştur. Bunun sonucunda, EPB Maastricht Antlaşması kapsamında ayrıntılı şekilde düzenlenmiş ve bu Antlaşma'nın önemli hedeflerinden biri olmuştur